

PIJLER 1 - Kwalitatieve educatie op school (Fiche 3)

Kinderen en jongeren zullen tijdens hun volledige schoolloopbaan stapsgewijs de levensnoodzakelijke en aangepaste educatie, vorming en voorlichting over verkeer krijgen. Leerlingen zijn nooit te jong om te beginnen leren over verkeer, scholieren zijn nooit oud genoeg om te stoppen met leren over verkeer.

We gaan van leerlingen en scholieren de nodige kennis én kunde vragen. Het verwerven van de gepaste veilige attitudes is cruciaal. Met de Verkeers- en mobiliteitseducatie (VME) voor kinderen en jongeren (3 – 18 jaar) leggen we de basis voor hun verkeerskennis, -vaardigheden en -attitudes als volwassenen.

De nadruk in de educatie op school ligt op vaardigheidstraining en attitudeverwerving. Er wordt gefocust op inzicht in de eigen mogelijkheden en beperkingen en in die van de andere weggebruikers, kennis van de gevolgen van risicogedrag, correcte risicoperceptie en lage risico-acceptatie. We ontwikkelen en promoten specifieke programma's die gebaseerd zijn op resultaatsgebonden doelstellingen voor verschillende leeftijdsgroepen, types weggebruikers en vervoermodi, zowel in het secundair onderwijs als in het basisonderwijs.

De belangrijkste probleemdomeinen staan opnieuw centraal. Ingediende subsidiedossiers worden getoetst aan de krachtlijnen en kernthema's van het verkeersveiligheidsplan. De volgende thema's komen, op maat van de leeftijdsgroep, zeker aan bod (niet-limitatieve opsomming):

- praktische vaardigheden, risicoherkenning en kennis van verkeersregels voor voetgangers, fietsers en bromfietzers,
- belang en nut van het gebruik van persoonlijke beveiligingsmiddelen (veiligheidsgordel, helmcracht voor (brom)fietsers),
- risicogedrag en de effecten van alcohol, drugs, medicijnen op het rijgedrag,
- belang van respecteren van snelheidslimieten en het hanteren van een aangepaste snelheid afhankelijk van de omstandigheden,
- belang van geconcentreerd te blijven in het verkeer en de risico's van afleiding,
- gevaren van vermoeid rijden,
- belang van gezien worden in het verkeer,
- correcte plaats op de weg,
- verlenen van voorrang,
- dode hoek,...

– *Gewenst effect:*

- Vergroting van de praktische verkeerskennis en –vaardigheden van kinderen en jongeren;
- Toename van verkeersveilige attitudes bij kinderen en jongeren;
- Vermindering van risicogedrag in het verkeer bij kinderen en jongeren.

– *Acties:*

Optimalisering van het huidige aanbod

- We continueren en streven naar permanente kwaliteitsverbetering van het VME-aanbod voor het basis- en secundair onderwijs, samen met de verkeersveiligheidspartners, binnen het Vlaams Huis voor de Verkeersveiligheid. De succesvolle projecten rollen we, indien van toepassing, verder uit met het oog op een zo groot mogelijk bereik van de doelgroep. Hierbij wordt rekening gehouden met de verschillende behoeften naargelang onderwijsniveau (vb. het buitengewoon onderwijs).
- We continueren en streven naar permanente kwaliteitsverbetering van de ondersteuning van VME-lessen in het basis- en secundair onderwijs, samen met de verkeersveiligheidspartners.
- We zetten projecten met getuigenissen van verkeersslachtoffers verder en organiseren soortgelijke initiatieven m.b.t. inbreng van verkeersslachtoffers, veroorzakers en nabestaanden, via getuigenissen of andere creatieve vormen. Voor een langduriger effect zoeken we ankerpunten binnen de school op.
- We zetten verder in op sensibilisering en educatie van kinderen via tv-uitzendingen en initiatieven gericht op tieners, met het oog op een attitudewijziging (bevorderen van preventieve attitudes en verkeersveilig gedrag).

Uitbreiding van het aanbod

- We ontwikkelen nieuwe projecten en programma's rond specifieke vormen van risicogedrag, voornamelijk voor het secundair onderwijs, ter vervollediging van het bestaande aanbod
- We ontwikkelen nieuwe projecten en programma's voor specifieke doelgroepen, met bijzondere aandacht voor het buitengewoon onderwijs (cfr. kinderen en jongeren met autisme, verkeersslachtoffers met blijvend letsel zoals NAH), ter vervollediging van het bestaande aanbod (met aangepaste werkvormen en materialen)(zie ook fiche "*Medische rijgeschiktheid*").
- We differentiëren per onderwijstype of doelgroep daarbinnen (de effecten van projecten kunnen verschillen naargelang onderwijstype of doelgroep, cfr. effectevaluatie van Getuigen onderweg).

- Het Vlaams Huis voor de Verkeersveiligheid bepleit in het kader van de discussie omtrent de eindtermen bij het Vlaams parlement de verhoogde aandacht voor specifieke competenties inzake verkeer en mobiliteit in het secundair onderwijs. Eenieder laten uitgroeien tot een verantwoordelijke deelnemer in het verkeer wordt het streefdoel.

Samenwerking met lerarenopleiding

- We verbeteren de kennis en vaardigheden van leerkrachten inzake VME door een integratie van de pedagogische principes en aanpak betreffende VME ingebed in de globale gezondheidsthema's, te bepleiten in de lerarenopleiding.

Samenwerking met andere verkeersactoren

- We werken maximaal samen met alle actoren en aanbieders inzake VME, binnen het kader van het VHVV. We streven daarbij naar maximale onderlinge afstemming van zowel bestaande als nieuwe initiatieven, zodat we tot een naadloze samenwerking komen vanuit het engagement van de verschillende partijen en rekening houdend met de meerwaarde van elke betrokken partner. Hierbij gaat ook aandacht uit naar duurzame en veilige verplaatsingen in het kader van het woon-schoolverkeer.
- We onderzoeken de mogelijkheid om een kwaliteitslabel te ontwikkelen voor VME in Vlaanderen, in samenwerking met de verkeersveiligheidspartners, met de bedoeling de verschillende initiatieven op elkaar af te stemmen (vb. gebruikersevaluaties via de webshop Verkeer op School, medailles Verkeer op School, 10/10 label, STARS,...) Met het oog op een integraal gezondheidsbeleid binnen de scholen kunnen bestaande labels maximaal worden geïntegreerd..

– *Kritische succesfactoren:*

- Een naadloze samenwerking, coördinatie en afstemming tussen de Vlaamse overheid, de VSV en andere aanbieders van educatieve projecten en programma's, om elkaars aanbod te kunnen versterken en een zo groot mogelijk bereik te kunnen bewerkstelligen.
- De mate waarin VME op lokaal vlak wordt gepromoot en ondersteund door bv. gemeentebesturen en politiezones (lokaal engagement).

– *Ondersteunende maatregelen:*

- Ondersteuning van VME-activiteiten in scholen door onder meer het netwerk van de erkende rijsscholen en opleidingscentra, het vrijwilligersnetwerk van de VSV en andere verkeersveiligheidspartners.
- Evaluatie van lopende projecten en programma's, kwaliteitsbewaking.

- Onderzoek naar nieuwe invalshoeken/benaderingswijzen voor ontwikkeling nieuwe programma's.
- Streven naar co-creatie met onderwijspartners en/of betrekken van de onderwijskoepels. De Werkkamer Educatie en Sensibilisering van het VHVV kan hierin een rol spelen, maar het is zeker ook interessant om heel concreet scholen te betrekken.

– *Monitoring en opvolging:*

We zorgen voor systematische monitoring onder andere binnen de werkkamers Educatie & Sensibilisering en Evaluatie van het Vlaams Huis voor de Verkeersveiligheid.

Meetbare variabelen procesevaluatie:

- Bereik (aantal deelnemers; bereikt aandeel van beoogde doelgroep)
- Appreciatie door de doelgroep
- Aantal verdeelde materialen, websitebezoekers,...

Meetbare variabelen effectevaluatie:

- Kennis (resultaten toetsen/examens)
- Vaardigheden (resultaten praktijktoetsen/-examens)
- Attitudes en risicoperceptie (via bevragingen en resultaten toetsen en examen)
- Gedragsintenties en zelfverklaard gedrag (via bevragingen)
- Gedrag (via gedragsmetingen)

Indirecte indicatoren:

- Evolutie aantal verkeersslachtoffers bij kinderen en jongeren, volgens leeftijd en type weggebruiker, gerelateerd aan expositiegegevens indien mogelijk/beschikbaar (gemiddeld aantal afgelegde kilometers per persoon, volgens leeftijd en vervoerswijze)

– *Verantwoordelijken:*

De Afdeling Verkeersveiligheid van het Departement MOW, de Vlaamse Stichting Verkeerskunde en de andere verkeersveiligheidspartners binnen de Werkkamer Educatie en Sensibilisering van het Vlaams Huis voor de Verkeersveiligheid. Het Departement Onderwijs en Vorming wordt uitgenodigd om structureel deel uit te maken van de betrokken Werkkamer. Waar mogelijk wordt samensporing met initiatieven van SVS beoogd. De afstemming met VAD gebeurt in kader van projecten rond alcohol en drugs.

Voor wat betreft monitoring: Departement MOW, VSV, BIVV, geïntegreerde politie, FOD Economie, andere nuttige bronnen van verkeersveiligheidspartners.

– *Impact/bijdrage tot de verkeersveiligheid (inschatting)*

Verkeerseducatie is een noodzakelijk onderdeel van de integrale aanpak van verkeersonveiligheid, omdat hiermee gedrag wordt aangeleerd en gecorrigeerd dat een duidelijke relatie heeft met veiligheid. De effecten van educatie worden groter wanneer informele educatie (bijvoorbeeld door ouders) en formele educatie (op scholen) worden gecombineerd, en het 'gewenste gedrag' bovendien overeenkomt met de geldende 'sociale' norm. De invloed van educatie is echter beperkt wanneer het gaat om 'ingeslepen gewoontegedrag' of om verkeerssituaties en verkeersinfrastructuur zoals een onveilige schoolomgeving die foutief verkeersgedrag uitlokken. In het eerste geval is het zaak in een zo vroeg mogelijk stadium bij te sturen en in het tweede geval moet de verkeerssituatie worden aangepast (SWOV-factsheet, 2013).

De mentale ontwikkeling van kinderen brengt een beperking aan in wat ze zelf al aankunnen in het verkeer, maar door hen te stimuleren kan deze ontwikkeling wel enigszins versneld worden. Effecten van verkeerseducatie zijn zelden bekend. In de studie van een Nederlands verkeerseducatieprogramma (Van Schagen & Rothengatter, 1997) werden de effecten van verkeerseducatie in de klas vergeleken met verkeerseducatie in het verkeer. Twee aspecten werden geëvalueerd: kennis en oversteekgedrag. Uit dit onderzoek bleek dat de controlegroep zonder verkeerseducatie zowel op kennis als op oversteekgedrag slechter presteerde dan de kinderen die met een van de drie gebruikte methoden waren onderricht (in de klas of in het verkeer). Raftery & Wundersitz (2011) geven een review van de effectiviteit van educatieprogramma's in Australië en daarbuiten. Ook zij concluderen dat het aandeel correct uitgevoerde evaluatiestudies zeer beperkt is. In elk geval concluderen zij dat interventies gericht op oorzaken van risicogedrag kansrijk zijn (SWOV-factsheet, 2012).

Onderzoek naar het programma Getuigen onderweg toont aan dat het erin slaagt om jongeren zowel cognitief als affectief te raken. De jongeren vinden het dus met andere woorden een nuttige en interessante ervaring die hen bovendien ook gevoelsmatig wel wat doet. Deze inleving draagt er toe bij dat deelnemende jongeren eens echt even bewust nadenken over hun gedrag en verantwoordelijkheid in het verkeer. Puur statistisch gezien toont de evaluatiestudie aan dat het programma erin slaagt om voor het merendeel van de vooropgestelde doelvariabelen een significante verbetering te realiseren. Hieruit kan worden aanbevolen om het programma verder te blijven aanbieden aan jongeren van de 3e graad secundair onderwijs. Het programma heeft voor leerlingen uit ASO en BSO en mannelijke leerlingen een verbeterende functie, terwijl het eerder een herbevestigende functie heeft bij leerlingen uit TSO en vrouwelijke leerlingen. Daarnaast zou men, vanwege het hoge instapniveau van deze jongeren, ook kunnen overwegen om het programma aan te bieden aan een groep met een lager instapniveau, vb. als

alternatieve straf voor bepaalde groepen van verkeersovertreders (Cuenen, Brijs, Brijs, Van Vlierden & Daniels, 2013).

Wie	Wat	Timing
	Oprichting van een werkgroep verkeerseducatie	1 ^e helft 2016
Werkgroep verkeerseducatie	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van een volledig overzicht van het bestaande aanbod • Vaststellen van de hiaten in het aanbod • Aanzet voor de realisatie van een kwaliteitsmonitor of kwaliteitsbeoordeling • Bepalen van specifieke competenties in het secundair onderwijs • Verderzetten van het bestaande aanbod 	2 ^e helft 2016 – voor uitvoering 2017
Alle partners	Monitoring en evaluatie aan de hand van de gewenste effecten.	Jaarlijks
Werkgroep verkeerseducatie	Realisatie van een nieuw aanbod en verderzetting van het aanbod, rekening houdend met de jaarlijkse evaluatie	Medio 2017, uitvoering 2018. Vervolgens jaarlijks.